

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 469/2023-10

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a zo sudcov Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a Libora Duľu v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED]

[REDACTED] proti časti odpovede Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (o nezabezpečení zdravotne vhodného prostredia pre nefajčiarov) č. k. IV/2 Gn 85/22/1000-22 z 18. novembra 2022 takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**
2. Žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 25. januára 2023 domáha vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 40 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v spojení s čl. 51 ods. 1 a čl. 1 ods. 1 ústavy odpoveďou Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej len „generálna prokuratúra“) č. k. IV/2 Gn 85/22/1000-22 z 18. novembra 2022 (ďalej len „napadnutý prípis“), pričom sťažovateľ touto ústavnou sťažnosťou napadol prípis generálnej prokuratúry výlučne v časti týkajúcej sa nezabezpečenia zdravotne vhodného prostredia pre nefajčiarov v ústave. Navrhuje tiež priznať finančné zadost'učinenie vo výške 150 000 eur. Žiada aj o pridelenie advokáta.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ podaním z 30. júla 2021 adresovaným generálnej prokuratúre označeným ako „*Sťažnosť na podmienky výkonu trestu odňatia slobody v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Želiezovce*“ namietal viacero porušení zákona č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 475/2005 Z. z.“) vrátane nezabezpečenia vhodného prostredia pre nefajčiarov v uvedenom období. Následne bola 21. septembra 2021

vykonaná tematická previerka stavu zákonnosti v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Želiezovce (ďalej len „ústav“) Krajskou prokuratúrou v Nitre (ďalej len „krajská prokuratúra“), ktorej predmetom bolo dodržiavanie stavu zákonnosti výkonu trestu odňatia slobody u odsúdených a ich podmienok v ústave na úseku stavebných podmienok, zabezpečenia zdravotnej starostlivosti, stravovania, zamestnávania, vybavovania sťažností, disciplinárnej praxe a využívania sociálnych práv u odsúdených. Z tejto previerky bol vyhotovený „Záznam z tematickej previerky stavu zákonnosti v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Želiezovce“ č. k. 3 Kn 1/21/4400-12 zo 6. októbra 2021 (ďalej len „záznam z tematickej previerky“), z ktorého záverov vyplynulo, že neboli zistené závažné nedostatky, a preto vo vzťahu k uvedenému ústavu nebolo potrebné zo strany povereného dozorového prokurátora prijať osobitné opatrenia.

3. Sťažovateľ podaním z 24. septembra 2021 adresovaným generálnej prokuratúre označeným ako „Sťažnosť proti postupu prokurátora“ namietal zákonnosť postupu krajskej prokuratúry a záverov jej záznamu z tematickej previerky. Toto podanie sťažovateľa, ktoré bolo po obsahovej stránke vyhodnotené generálnou prokuratúrou ako podnet podľa § 31 ods. 2 a nasl. zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o prokuratúre“), bolo generálnou prokuratúrou vybavené prípisom č. k. IV/2 Gn 85/21/1000-14 z 15. novembra 2021 (ďalej len „prípis generálnej prokuratúry z 15. novembra 2021“), v ktorom dospela k záveru, že v postupe dozorového prokurátora vybavujúceho podanie sťažovateľa z 30. júla 2021 vo forme tematickej previerky v ústave nezistila žiadne porušenie zákona alebo iného právneho predpisu, na ktoré by bolo potrebné reagovať prijatím prokurátorského opatrenia, a preto tento podnet odložila ako nedôvodný.

4. Sťažovateľ podaním z 15. augusta 2022 adresovaným generálnej prokuratúre označeným ako „Žiadosť o preskúmanie zákonnosti vybavenia podnetu“ opätovne namietal zákonnosť postupu krajskej prokuratúry a záverov jej záznamu z tematickej previerky. Toto podanie sťažovateľa, ktoré bolo po obsahovej stránke vyhodnotené generálnou prokuratúrou ako opakovaný podnet podľa § 36 ods. 1 a nasl. zákona o prokuratúre, bolo generálnou prokuratúrou vybavené napadnutým prípisom z 18. novembra 2022, ktorým opakovaný podnet sťažovateľa ako nedôvodný odložila, keďže nezistila žiadne porušenie, na ktoré by bolo potrebné reagovať prijatím prokurátorského opatrenia. K námietke o zriadení spoločných priestorov na fajčenie na jednotlivých oddieloch ústavu vrátane oddielu A4 generálna prokuratúra uviedla, že sú vytvorené podmienky na ochranu nefajčiarov v súlade s rozkazom generálneho riaditeľa č. 29/2009, a plne sa stotožnila s výsledkom šetrenia sťažnosti sťažovateľa v odpovedi riaditeľa ústavu č. ÚVTOS-53/1/13-2020 z 8. decembra 2020 (ďalej len „odpoveď riaditeľa“).

II.

Argumentácia sťažovateľa

5. V podnetoch adresovaných prokuratúre sťažovateľ namietal fajčenie odsúdených na oddieloch. Za obdobie výkonu trestu odňatia slobody bolo na všetkých oddieloch, kde bol ubytovaný (A1, A4, B4 a B3), štandardom fajčenie v spoločných priestoroch, ako sú chodby, spoločné hygienické zariadenia a izby, odsúdení nerešpektujú príslušné zákony. Po upozornení odsúdených bol sťažovateľ odbitý vyjadrením, či chce obmedzovať fajčiarov. Skutočne nefajčiarsky priestor sa mu podarilo vytvoriť po presťahovaní sa na oddiely B4 a B3, kde sa stal vedúcim izby a presadil si nefajčenie. Nepodarilo sa mu to vo vzťahu k desiatkam odsúdených na oddieloch, z ktorých boli tri

štvrtiny fajčiari. Po presťahovaní sa na oddiel A4 sťažovateľ namietal fajčenie na oddiele a na to dostal od ústavu odpoveď riaditeľa. Ústav vytvoril podmienky na uspokojovanie potrieb fajčiarov zriadením a vyhradením označených miest, avšak odsúdení fajčia aj mimo nich. Argumentácia ústavu o možnosti vyvodenia disciplinárnej zodpovednosti sa opiera o moment zistenia takéhoto porušenia. Príslušníci by pre zistenie každého porušenia museli byť neustále fyzicky prítomní na oddiele, reálne sú prítomní každé dve hodiny pri kontrole. Porušovatelia sa pri príchode na kontrolu z daného priestoru stiahnu v predstihu pred odhalením. Mnohokrát príslušník previnilca iba napomenul, čo bolo nedostatočné, pretože tento znovu fajčil po odchode príslušníka.

6. Kontrolná činnosť podľa § 9 zákona č. 377/2004 Z. z. o ochrane nefajčiarov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ochrane nefajčiarov“) v podmienkach výkonu trestu odňatia slobody nepriamo vyplýva aj príslušníkom Zboru väzenskej a justičnej stráže (ďalej len „ZVJS“) z § 40 písm. j) a § 52 ods. 2 zákona č. 475/2005 Z. z. Vo väzenskom zariadení si oproti mimoväzenským zariadeniam občan nemôže vybrať, či bude akceptovať vystavenie sa škodlivým účinkom fajčenia. Zabezpečenie zdravotne vhodného priestoru pre nefajčiarov je v kompetencii ZVJS a pokiaľ takéto prostredie nie je vytvorené, ide o porušenie predpisov. Nestačí tvrdenie ústavu, že vytvoril materiálne podmienky pre fajčiarov na uspokojenie ich potrieb, ale musí kontrolovať, či sa tieto dodržiavajú. Voľba opatrení zostáva na ústave (stále prítomný príslušník, kamerový systém, dymové hlásiče...), avšak tieto musia byť účinné, aby dokázali naplniť účel sledovaný zákonom o ochrane nefajčiarov.

7. Sťažovateľ svoje námietky podriaďuje pod právo na ochranu zdravia. V spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy štát v § 1 zákona o ochrane nefajčiarov definuje predmet úpravy ako ochranu ľudí pred vznikom závislosti od nikotínu, pred škodlivými účinkami fajčenia a inými spôsobmi používania tabakových výrobkov, ktoré poškodzujú zdravie. Existuje teda právna úprava na úseku ochrany zdravia nefajčiarov, ktorá je vo verejnom záujme a je povinnosťou dotknutých osôb ju rešpektovať a uplatňovať v rámci zverených kompetencií. Pokiaľ podľa nej nepostupujú, porušujú čl. 1 ods. 1 ústavy s poukazom na princíp právnej istoty.

8. Prokurátor vykonávajúci tematickú previerku stavu zákonnosti v ústave sa konkrétne nevenoval tejto námietke sťažovateľa, rovnako ani generálna prokuratúra v prípise z 15. novembra 2021. V napadnutom prípise z 18. novembra 2022 generálna prokuratúra poukázala na svoje predchádzajúce odpovede a uviedla k nim to, čo je uvedené už v poslednej vete bodu 4.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

9. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a popri zisťovaní, či obsahuje zákonom požadované náležitosti, skúmal, či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

10. Napriek absencii právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd nepovažoval za potrebné vyzývať ho na doplnenie podania, vyhodnotiac ho za obsahovo natoľko zrozumiteľné, že umožňuje realizovať ústavný prieskum.

11. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdenie o porušení označených práv časťou napadnutého prípisu generálnej prokuratúry. Podľa názoru sťažovateľa k porušeniu malo dôjsť tým, že ústav nevytvoril zdravotne vhodné priestory pre nefajčiarov, nedostatočne kontroloval priestory ústavu, neprijal ďalšie opatrenia.

12. Ústavný súd pripomína princíp subsidiarity zakotvený v čl. 127 ods. 1 ústavy, podľa ktorého môže ústavný súd konať o namietanom porušení práv sťažovateľa a vecne sa zaoberať jeho ústavnou sťažnosťou, ak sa sťažovateľ nemôže domáhať ochrany svojich práv pred iným súdom, resp. iným orgánom verejnej moci prostredníctvom iných právnych prostriedkov, ktoré mu zákon na to poskytuje. Zmysel a účel uvedeného princípu subsidiarity spočíva v tom, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity ochrany ústavnosti ústavným súdom podľa zásad uvedených v § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde (obdobne pozri sp. zn. III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05, IV. ÚS 461/2018, II. ÚS 137/2019, I. ÚS 227/2019, II. ÚS 425/2021).

13. Okrem týchto úvah súvisiacich s formálnym aspektom princípu subsidiarity ústavný súd upriamuje pozornosť aj na jeho materiálny rozmer, ktorý sa prejavuje v povinnosti sťažovateľov vo svojich podaniach pred orgánmi ochrany práv uvádzať všetky argumenty. Ústavný súd totiž preberá skutkové a právne závery všeobecných súdov a tie následne v konaní o ústavnej sťažnosti vyhodnocuje v teste ústavnosti. Pokiaľ však právne a skutkové argumenty sťažovateľa týkajúce sa veci samej neboli z procesných dôvodov zapríčinených sťažovateľom preskúmané a prejednané v konaní o opravných prostriedkoch, ústavný súd ich nemôže v teste ústavnosti posudzovať.

14. V napadnutom prípise generálna prokuratúra v podstatnom konštatovala, že sťažovateľove dôvody o stavebných podmienkach vnútorných a vonkajších priestorov, zdravotnej starostlivosti, stravovaní, zamestnávaní, vybavovaní sťažností, ale aj disciplinárnej praxi a využívaní sociálnych práv odsúdených boli generálnou prokuratúrou preskúmané už prípisom generálnej prokuratúry z 15. novembra 2021. Generálna prokuratúra v napadnutom prípise poukázala na závery tohto spôsobu vybavenia sťažností sťažovateľa, ktoré považovala za zákonné, dostatočné a s jeho závermi sa stotožnila. V napadnutom prípise sa generálna prokuratúra bližšie venovala aj námietkam sťažovateľa k disciplinárnemu potrestaniu z mája 2022 (holenie a zastrihávanie fúzov a brady), ochrane nefajčiarov (bod 4, pozn.), výmene oblečenia, režimu budenia a večierok, harmonogramu sprchovania a vychádzok, sprchovaniu na vnútornom pracovisku „Ručné šitie obuvi“, nefunkčnosti knižnice a disciplinárnemu potrestaniu za porušenie povinnosti nosiť preukaz. Tieto námietky generálna prokuratúra považovala spomedzi 13 námietok uvedených sťažovateľom v podaní z 15. augusta 2022 za najpodstatnejšie, preto na nich reagovala konkrétnejšie.

15. Sťažovateľ jednotlivé okruhy námietok odôvodnil v rozdielnom rozsahu. Na rozdiel od argumentov uvedených v ústavnej sťažnosti neargumentoval v podaní z 15. augusta 2022 aplikáciou zákona o ochrane nefajčiarov aj na ústavy na výkon väzby a trestu, iba odkazom na § 18 ods. 9 zákona č. 475/2005 Z. z. Argumentmi uvedenými v ústavnej sťažnosti nad tento rámec, ktoré sťažovateľ nepoužil vo svojich podaniach adresovaných prokuratúre, sa ústavný súd z dôvodu subsidiarity nemohol zaoberať, keďže mali byť predložené najprv prokuratúre.

16. Keďže generálna prokuratúra sa v napadnutom prípise plne stotožnila s prípisom generálnej prokuratúry z 15. novembra 2021 a poukázala na závery v ňom obsiahnuté, ústavný súd považoval za náležité sa s ním oboznámiť.

17. Generálna prokuratúra o. i. konštatovala, že tematická previerka stavu zákonnosti v ústave bola vykonaná v súlade s § 18 ods. 1 písm. a), ods. 3 písm. a) zákona o prokuratúre a s čl. 1 ods. 1, 4 písm. a) až h), čl. 6 písm. d), e) a čl. 9 príkazu generálneho prokurátora Slovenskej republiky č. 6/2010 o postupe prokurátora pri výkone dozoru prokurátora nad zachovávaním zákonnosti v miestach výkonu trestu odňatia slobody. Tematická previerka bola vykonaná v súčinnosti s pracovnou skupinou. Generálna prokuratúra poukázala na určitý subjektívny pohľad u viacerých odsúdených oslovených členmi pracovnej skupiny, ktorí sa buď pozitívne, alebo negatívne vyjadrili, osobitne na oddiele B4 (kde bol sťažovateľ ubytovaný), napr. k dodržiavaniu osemhodinového spánku, úrovni stravovania, zdravotnej starostlivosti, odievaniu, vykonávaniu vychádzok a návštev, podmienkam na vnútornom pracovisku a vzdelávaní. Výsledky tematickej previerky boli vyhodnotené a poznačené v zázname zo 6. októbra 2021, so sťažovateľom bol vykonaný rozhovor, pri ktorom bol oboznámený s poznatkami získanými pri previerke po preverení námietok z podania z 30. júla 2021 k podmienkam v ústave s tým, že neboli zistené žiadne nedostatky, pre ktoré by bolo potrebné zo strany dozorového prokurátora prijať konkrétne opatrenia. Všetky namietané okolnosti boli zo strany dozorového prokurátora v priebehu konania tematickej previerky riadne, dostatočne a objektívne prešetrené. V jeho postupe pri vybavovaní podania sťažovateľa formou tematickej previerky nezistila generálna prokuratúra žiadne porušenie zákona alebo iného všeobecne záväzného právneho predpisu, na ktoré by bolo potrebné reagovať prijatím prokurátorského opatrenia.

18. Sťažovateľ prezentuje v ústavnej sťažnosti názor, že ústav na výkon trestu odňatia slobody a ústav na výkon väzby je úradná budova podľa § 7 ods. 1 písm. g) zákona o ochrane nefajčiarov, na ktorú sa tak vzťahuje výkon kontrolnej činnosti podľa § 9 zákona o ochrane nefajčiarov. Bez ohľadu na správnosť jeho názoru je potrebné konštatovať, že riaditeľ ústavu ani orgány prokuratúry, na ktoré sa sťažovateľ v tejto veci obrátil, nie sú kontrolnými orgánmi podľa tohto zákona. Ak sa sťažovateľ domáha ochrany práv vyplývajúcich zo zákona o ochrane nefajčiarov a zastáva názor, že riaditeľ ústavu alebo orgány prokuratúry neplnia povinnosti z neho vyplývajúce, je potrebné konštatovať, že sťažovateľ nevyčerpal právny prostriedok, ktorý mu na ochranu práva na zdravie poskytuje zákon. Jeho ústavná sťažnosť je tak v tejto časti neprípustná podľa § 55 písm. d) v spojení s § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde, čo je dôvodom na jej odmietnutie podľa 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde.

19. Vo vzťahu k ďalším námietkam sťažovateľa, zohľadňujúc, že je umiestnený vo výkone trestu odňatia slobody a nie je kvalifikovane právne zastúpený, ako aj dôvody materiálneho prístupu k ochrane základných práv, pristúpil ústavný súd k ich preskúmaniu s ohľadom na štandardy ochrany práv odsúdených.

20. Prvá veta čl. 40 ústavy je všeobecným ustanovením, ktoré garantuje právo na zdravie a ktoré nachádza uplatnenie v otázkach nepokrytých druhou vetou (prístup občanov k zdravotnej starostlivosti a zdravotným pomôckam). Ide najmä o oblasti verejného zdravia či determinantov zdravia, ktorými sú životné prostredie, pracovné prostredie, genetické faktory, spôsob života. V čl. 40 sa primárne rieši otázka pozitívnych záväzkov práva na zdravie. Pozitívny záväzok štátu účinne zabezpečovať ochranu zdravia je realizovaný predovšetkým prijatím právnej úpravy

zameranej na ochranu zdravia (PL. ÚS 10/2013). Tú na celospoločenskej úrovni upravujú viaceré zákony vrátane zákona o ochrane nefajčiarov. Štát týmto na seba prebral pozitívny záväzok ochrany zdravia svojich obyvateľov (PL. ÚS 4/2021). Zdravie a jeho ochrana sú na jednej strane vecou každého jednotlivca, na druhej strane však verejné zdravie je vecou spoločnosti týkajúcou sa každého jej člena. Verejné zdravie zákonodarca označuje ako úroveň zdravia spoločnosti, ktorá zodpovedá úrovni poskytovanej zdravotnej starostlivosti, ochrany a podpory zdravia a ekonomickej úrovni spoločnosti.

21. Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vyvodil viaceré prvky práva na zdravie, ktoré nie je výslovne zakotvené v Dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), z práva na život, práva na súkromie alebo ochrany ľudskej dôstojnosti. Vo svojom prípadovom práve uviedol, že nie je konsenzus v rámci členských štátov Rady Európy vo vzťahu k ochrane pred pasívnym fajčením vo väzení. V prípade, keď odsúdený nefajčiar bol umiestnený do samostatnej cely a keď fajčenie bolo dovolené len v spoločnom priestore s televíziou, ESLP neuznal, že vyvstáva zdravotná otázka v súvislosti s pasívnym fajčením (rozhodnutie Aparicio Benito proti Španielsku z 13. 11. 2006, sťažnosť č. 36150/03). Naproti tomu v prípade, keď odsúdený nefajčiar nikdy nemal samostatnú celu a musel tolerovať fajčenie spoluväzňov dokonca vo väzenskej ošetrovni a nemocnici pre odsúdených proti odporúčaniam svojho lekára, ESLP vyslovil porušenie čl. 3 dohovoru (rozsudok Florea proti Rumunsku zo 14. 9. 2010, body 60 – 62, sťažnosť č. 37186/03). Avšak ak vnútroštátne orgány podnikli nevyhnutné kroky, aby odpovedali na sťažnosti odsúdeného jeho presunutím na celu s nefajčiarimi, podľa ESLP nevznikla otázka podľa dohovoru [rozsudok Stoine Hristov proti Bulharsku (č. 2) zo 16. 10. 2008, body 43 – 46, sťažnosť č. 36244/02]. Ďalej rozsudkom vo veci Elefteriadis proti Rumunsku z 25. 1. 2011 (body 49 – 55, sťažnosť č. 38427/05) ESLP rozhodol, že štát mal prijať opatrenia na ochranu odsúdeného trpiaceho chronickým pľúcnyim ochorením pred účinkami pasívneho fajčenia, keď, ako v prípade tamajšieho sťažovateľa, lekárske vyšetrenia naznačovali, že je to nevyhnutné zo zdravotných dôvodov. Orgány preto mali podniknúť kroky na ochranu zdravia sťažovateľa, osobitne jeho oddelením od odsúdených, ktorí fajčili, ako opakovane požadoval. Zdalo sa to byť žiaduce, ale aj možné, keďže vo väzení bola cela, v ktorej žiadny z odsúdených nefajčil. Skutočnosť, že dotknuté väzenie bolo preplnené v relevantnom čase, žiadnym spôsobom nezbavovala orgány ich povinnosti chrániť zdravie sťažovateľa.

22. Odsúdených je možné považovať za zraniteľnú skupinu osôb, keďže sa nachádzajú v moci štátu, v jeho zariadeniach, kde sú v zásade pod dohľadom štátom zriadeného bezpečnostného zboru (m. m. rozsudok Tarariyeva proti Rusku zo 14. 12. 2006, sťažnosť č. 4353/03, bod 73). Ústavom na výkon trestu odňatia slobody vyplývajú viaceré povinnosti vo vzťahu k ochrane zdravia odsúdených, konkrétne aj zdravia nefajčiarov, priamo zo zákona č. 475/2005 Z. z. [sťažovateľom odkazovaný § 18 ods. 9, § 40 písm. j) a § 52 ods. 2]. Je otázne, či tieto, ako aj ďalšie povinnosti vo vzťahu k ochrane zdravia odsúdených možno považovať za sledujúce verejný záujem na ochrane zdravia tak, ako to je pri zákone o ochrane nefajčiarov. Ústavný súd však za rozhodujúce považuje, že štát má zodpovednosť za prevádzkovanie ústavov, v ktorých umiestňuje odsúdených na výkon trestu odňatia slobody, preto má povinnosť vytvoriť im také podmienky, aby jeho pričinením nedochádzalo k neprípustnému zásahu do zdravia odsúdených. Zdravie je pritom definované nielen ako absencia choroby, ale ako stav celkovej fyzickej, duševnej a sociálnej pohody (Preambula Ústavy Svetovej zdravotníckej organizácie). Určité záväzky môžu vzniknúť štátu aj z hľadiska práv uvedených v dohovore, ako naznačujú už uvedené rozsudky ESLP. Okrem negatívnych povinností

zdržať sa zásahu do zdravia obyvateľov možno z práva na ochranu zdravia vyvodit' povinnosť štátu chrániť jednotlivca pred takýmito zásahmi tretích osôb (nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. Pl. ÚS 2/15, bod 18). Ako sťažovateľ uvádza a ako aj z napadnutého prípisu vyplýva, ústav zriadil osobitné priestory (fajčiarske, fajčiarske priestory, resp. cely) podľa zákona č. 475/2005 Z. z. Ústav má medzi prostriedky zaobchádzania zaradenú aj disciplinárnu právomoc (§ 16 zákona č. 475/2005 Z. z.), ktorou môže postihovať nedodržiavanie zákazu fajčiť v iných ako vo vyhradených priestoroch.

23. Právo na ochranu zdravia podľa prvej vety čl. 40 ústavy, ktorého porušenia sa sťažovateľ domáhal prostredníctvom aplikácie ustanovení zákona o ochrane nefajčiarov (ako predpisu sledujúceho verejný záujem na ochrane zdravia), nemá v uvedenej konštrukcii na okolnosti prípadu jasné uplatnenie. Argument o práve na ochranu zdravia vyplývajúcom z čl. 40 ústavy opretý len o aplikáciu povinností vyplývajúcich zo zákona o ochrane nefajčiarov preto nemôže v jeho veci bez ďalšieho obstať. Ústavný súd však zaregistroval, že riaditeľ ústavu vo svojej odpovedi odkazoval na zákon o ochrane nefajčiarov v zmysle, že rozkaz generálneho riaditeľa ZVJS č. 26/2005 v znení rozkazu generálneho riaditeľa č. 29/2009 zabezpečuje ochranu zdravia odsúdených vo výkone trestu odňatia slobody v súlade s týmto zákonom.

24. Zohľadňujúc obsah práva na ochranu zdravia podľa prvej vety čl. 40 ústavy, ústavný súd nepovažuje za negatívne dotknutú jeho esenciálnu zložku napadnutým prípisom. Opatrenia, ktoré štát (ústav) podľa sťažovateľa mal prijať a neprijal na ochranu jeho zdravia pred účinkami fajčenia, nepredstavujú zásah do samotnej podstaty práva na ochranu zdravia. Ústav sa riadil rozkazom generálneho riaditeľa, ktorý bol prijatý aj s ohľadom na ochranu nefajčiarov.

25. Sťažovateľ naznačil svoje predstavy, ako by mohol ústav vo väčšom rozsahu dosiahnuť dodržiavanie zákazu fajčenia v spoločných priestoroch (stála prítomnosť príslušníka ZVJS na oddiele a nielen približne každé 2 hodiny, kamerový systém, dymové hlásiče). Iste ide o návrhy spôsobilé dosiahnuť sťažovateľom želaný stav, ale s evidentným dopadom na personálne a materiálne kapacity ústavu. Ústavný súd nevidí ani v situácii, keď nie sú sťažovateľom požadované opatrenia prijaté, nedostatok, ktorý by svojvoľne a zásadne znižoval štandard základného práva sťažovateľa alebo by nebol dostatočne opretý o racionálnu úvahu.

26. To, že sa v ústave vyskytujú situácie, keď je sťažovateľ vystavený účinkom fajčenia, hneď nevedie k záveru o porušení práva na ochranu zdravia. Sťažovateľ naznačuje, že viaceré disciplinárne previnenia zostávajú nevyriešené, netvrdí však neúčinnosť systému vyvodzovania disciplinárnej zodpovednosti alebo to, že by príslušníci ZVJS podporovali alebo umožňovali nerešpektovanie zákazu fajčenia mimo vyhradených priestorov. Z tvrdení sťažovateľa a pripojených príloh nevyplýva, že by zákaz fajčenia mal v ústave iba formálnu povahu a nebol by vôbec dodržiavaný. Tvrdenia sťažovateľa o vyhýbaní sa odsúdených odhaleniu porušovania zákazu fajčenia vo vyhradených priestoroch a o nedostatočnej kontrole, aj keď môžu vychádzať z priamych skúseností sťažovateľa, sú rovnako „kritickým momentom“, ktorý ústavnému súdu ani predtým prokuratúre nepreukázal. Príslušný oprávnený (disciplinárny) orgán ústavu nemohol konať bez toho, aby disponoval dostatočne konkrétnymi skutkovými poznatkami o porušovaní zákazu alebo povinností vzťahujúcich sa na odsúdených vo výkone trestu odňatia slobody. Sťažovateľ tiež nekonkretizoval, či oznámil prípadné opakované porušenia zákazu fajčiť mimo vyhradených priestorov odsúdenými alebo príslušníkmi ZVJS nielen dotknutým osobám, ktoré mali porušovať zákaz, ale aj príslušným orgánom s právomocou prijať ďalšie opatrenia a ak áno, ako boli tieto

oznámenia príslušnými orgánmi posúdené. Argument naznačujúci miernosť ukladaných disciplinárnych opatrení sťažovateľ nepoužil v podaniach adresovaných prokuratúre, navyše sa týka priamo iných osôb odlišných od sťažovateľa.

27. Sťažovateľ tak stavia ústavný súd vzhľadom na časť svojej argumentácie do pozície disciplinárneho orgánu (hoci predkladá len všeobecné informácie o porušovaní zákazu fajčiť, pozn.), resp. orgánu, ktorý by mal konštatovať zlyhanie systému vyvodzovania disciplinárnej zodpovednosti pri zákaze fajčenia mimo vyhradených priestorov. Okrem namietaného nedodržiavania zákona č. 475/2005 Z. z. v časti zákazu fajčiť v iných ako vyhradených priestoroch [§ 40 písm. j) zákona č. 475/2005 Z. z.] a nedostatočnej kontroly oddielu, ktoré navyše neboli ani po tematickej kontrole potvrdené, neposkytol sťažovateľ ústavnému súdu takú ústavnoprávne relevantnú argumentáciu, ktorá by sa mohla premietnuť do záveru o porušení jeho základného práva podľa ústavy.

28. Ústavný súd, vychádzajúc z obsahu odôvodnenia napadnutého prípisu generálnej prokuratúry (v spojení s obsahom prípisu generálnej prokuratúry z 15. novembra 2021, s ktorým sa generálna prokuratúra v napadnutom prípise stotožnila, a so súvisiacimi závermi uvedenými v odpovedi riaditeľa), konštatuje ústavnú konformnosť odôvodnenia napadnutého prípisu generálnej prokuratúry v časti námietky o nevytvorení zdravotne vhodných priestorov pre nefajčiarov. Námietky sťažovateľa boli vybavené ústavom v odpovedi riaditeľa, na ktorú odkázala aj generálna prokuratúra v napadnutom prípise spolu s vlastným stanoviskom (bod 4).

29. Už uvedené neznamena, že ústavný súd berie námietky sťažovateľa na ľahkú váhu. Práve naopak, je pripravený zasiahnuť na ochranu sťažovateľov, ktorí reálne znášajú dôsledky zásahov do svojich ústavou zaručených práv, avšak namietané zásahy do nich musia byť primeraným spôsobom podložené a zároveň musia dosahovať relevantnú intenzitu.

30. Ústavný súd tak pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti dospel k záveru, že sťažovateľom napadnutá časť prípisu generálnej prokuratúry nesignalizuje možnosť porušenia základného práva podľa čl. 40 v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy (ktorý len určuje medze práva podľa čl. 40 ústavy, pozn.), ktorej dôvodnosť by bolo potrebné preskúmať ústavným súdom po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie, resp. že medzi sťažovateľom napadnutou časťou prípisu generálnej prokuratúry na jednej strane a obsahom tohto práva na strane druhej neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie reálne mohol dospieť k záveru o jeho porušení. V rámci predbežného prerokovania s prihliadnutím na sťažovateľom formulované argumenty ústavný súd preto dospel k záveru, že ústavnú sťažnosť je potrebné odmietnuť ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde (bod 1 výroku tohto uznesenia).

31. Vo vzťahu k sťažovateľom namietanému porušeniu čl. 1 ods. 1 ústavy ústavný súd konštatuje, že predmetný článok ústavy patrí medzi základné interpretačné pravidlá tvorby a aplikácie právneho poriadku Slovenskej republiky a vyjadruje princíp právneho štátu a princíp právnej istoty. Uvedený princíp nemá charakter samostatne uplatňovaného práva. Jeho porušenie možno namietat len súčasne s ochranou konkrétnych základných práv a slobôd zaručených ústavou (resp. medzinárodnou zmluvou). Keďže v posudzovanej veci nebolo zistené porušenie označeného základného práva napadnutou časťou prípisu generálnej prokuratúry, nemohlo dôjsť ani k porušeniu tohto princípu (napr. I. ÚS 8/97, II. ÚS 821/00, IV. ÚS 55/2018). Vzhľadom na tento záver ústavný

súd podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ústavnú sťažnosť sťažovateľa aj v tejto jej časti odmietol ako zjavne neopodstatnenú (bod 1 výroku tohto uznesenia).

III.1. K žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom:

32. V zmysle § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže ustanoviť navrhovateľovi právneho zástupcu, ak navrhovateľ o to požiadala, ak to odôvodňujú jeho pomery a nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti. Tieto tri predpoklady na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom musia byť splnené súčasne. Ak hoci len jeden z týchto predpokladov nie je splnený, nemožno žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu vyhovieť (m. m. III. ÚS 265/2014, III. ÚS 588/2015).

33. Ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade u sťažovateľa nie sú splnené podmienky na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom. Z obsahu ústavnej sťažnosti a výsledku jej posúdenia ústavným súdom (ako to vyplýva z časti III tohto uznesenia) je zrejmé, že v danom prípade ide o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti (m. m. III. ÚS 265/2014, III. ÚS 588/2015, II. ÚS 193/2020). Keďže nebol splnený jeden z nevyhnutných predpokladov ustanovenia právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom, žiadosti sťažovateľa o ustanovenie právneho zástupcu ústavný súd nevyhovel (bod 2 výroku tohto uznesenia).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. septembra 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu